Nyheter och annan information från Hölö-Mörkö Hembygdsförening • September 2012

Kyrkskolan har fått en ny fasad.

Nu när byggnaden renoveras så är utgångspunkten att återskapa husets ursprungliga utseende.

Hanna Gelotte, länsantikvarie, och **Emma Tibblin**, stadsantikvarie, har genom skrapning hittat tydliga färgspår i de undre putslagren från 1870-talet. Den avvikande färgsättningen var utmärkande för den tidens arkitektur. Nu får Kyrkskolan den färg som den hade 1878 när den byggdes. Fasadfärgen är sandfärgad och hörnfärgen rosaröd. Även fönsteromfattningarna får den rosaröda färgen.

Kyrkskolan 1914. Bild ur HMHF's arkiv.

Kyrkskolans "nya kläder".

Många har blivit upprörda av färgsättningen, för de har sett på gamla fotografier att skolan var vit. Om fasadfärgen respektive hörn- och omfattningsfärgen innehåller samma mängd svärta framstår inte skillnaden på ett svart vitt fotografi. På 1910-talet målades Kyrkskolan om med vit färg.

Mer i detta nummer:

Du kan läsa om gamla Mörköbron som byggdes för 100 år sedan samt vårt program inför hösten och vår ordförandes tankar och planer.

Ordföranden har ordet.

Nu när mörkret kommer med hösten ser det – trots allt - ljust ut för hembygdsföreningen.
Med kommunens hjälp har vi flyttat föremålen från lantbruksutställningen i tryggt förvar under tak.

Med anledning av rådande brandskyddsregler får ingen ”publik verksamhet” ske på övervåningen. Utställningarna där måste flyttas till utrymmen närmare marken.

Kommunens många händer gjorde lätt arbete.

Lilla skolsalen kommer därför att byggas upp i blå salen, vår nuvarande möteslokal. Lokal för utställningen ”Hejstasnickarna” är fortfarande oklar men vår styrelse arbetar på att etablera ett samarbete med styrelsen på Wij Gammelgård för att där kunna inrymma föremålen i de hittills outnyttjade lokalerna.

Nuvarande vitrinskåp till våra dräkter.

Föreningens vackra hembygdsdräkter är tänkta att placeras i ett nybyggt skåp med glasdörrar och belysning i hallen till blå salen.

Därmed kommer blå salen med förrum att hållas öppet i samband med konstutställningarna i gula salen. Och inte att förglömma för 3:e klassarna från traktens skolor!

Blå salen som vi hyr idag kommer därmed att bli dels en skolsal men även ett mötesrum. Vi planerar att där även sätta upp skärmar med fotoutställningar ur föreningens rikhaltiga bildarkiv samt inte minst plocka fram och visa våra gamla fina skolplanscher.

På övervåningen förblir lärarbostaden i nuvarande skick. Slöjdsalen kommer att bli vår föreningslokal och ska inrymma arkiv och datautrustning.

Baracken/vävstugan som ingår i Leaderprojektet skulle ha reparerats under sommaren men samhällsbyggnadskontoret satte stopp för det. Byggnaden bestämdes tjäna som arbetarbod åt hantverkarna som reparerar fasaderna på Kyrkskolan.
Därmed släpper föreningen anspråk på att nyttja dess utrymmen och följaktligen även planerna på den invändiga uppsnyggningen.

Vår önskan är att skolan och kommundelen visar mer intresse för hembygdsrörelsen. Annars kommer våra barn att förlora kunskapen om sin hembygd.

Guidning. I juni guidades en buss med medlemmar från Huddinge hbf runt Mörkö, Hölö och ner till Tullgarn. Förra årets tur var så uppskattad så man bad att få återkomma med dem som då inte fick plats.

Louise Thor

Medlemmar ur Huddinge Hembygdsförening. Foto: L.T.

”I vackert försommarväder, dock inte helt vindstilla, cyklade klass 5 från Hölöskolan till Tullgarn. Efter att ha pustat ut med saft och bullar ordnades visning för dem i det nyrenoverade slottet.”

Det var för 100 år sedan.

Det var för hundra år sedan den byggdes, vår första bro till och från Mörkö.

Som skäl för detta anfördes: att isbeläggningen vintertid försvårade färjeförbindelsen vid Pålsundet, att vägsträckan kunde förkortas i samband med en föreslagen järnvägsstation nära Hölö kyrka på banan Järna-Norrköping, att utgifterna för färjhållningen då skulle bli överflödiga.

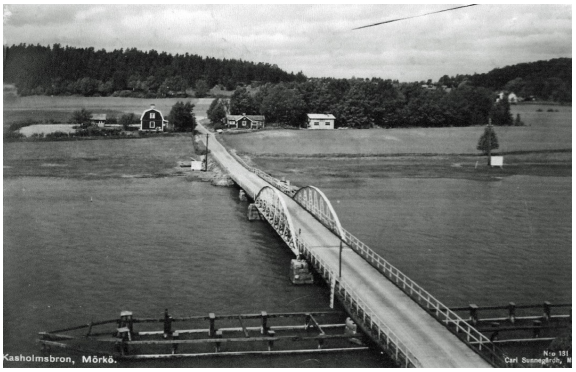

Från Kasholmen mot Hölösidan.

Södertälje Verkstäder AB

Brospannet, byggt av Södertälje Verkstäder AB, lades på två pråmar och bogserades från staden av ångfartyget Ejdern. Bron bestod av en fast del som utgick från Hölösidan och en svängbar del som var förankrad i en gjuten sockel på berget på Mörkösidan. En kraftig kuggkrans på ett pålfundament och motsvarande kugghjul på brodelen gjorde att bron kunde svängas ett kvarts varv för att släppa fram sjötrafiken.

Massor med grus

Brobanan fick en beläggning av tjocka plankor. För att kontrollera balans och bärighet körde sex man en hel dag grus i skottkärror från en väl invägd grushög på Hölösidan som sedan fördelades jämt på svängbrodelen. Efter noggrann kontroll nästa dag, både ovanpå bron och under vid alla kugghjul för att förvissa sig om att beräkningarna stämde, godkändes brobygget. Gruset tjänade sedan som vägförstärkning till den nya anslutningsvägen på Mörkösidan.

Emil Bergström blev första brovakten på 1910-talet.

Vägen försvann

Denna hade byggds rakt över åker och sank ängsmark. Tyvärr hade byggarna missbedömt underlag och belastning – vägen försvann i gyttjan.

Brovakt

Bron öppnades på senhösten 1912, enligt sägen utan pomp och ståt. Timmerarbetaren **Emil Bergström** från Sund blev förste brovakten och första året fick han och familjen vara beredd till broöppning dygnet runt. Då var ångbåtstrafiken fortfarande intensiv, dagligen fraktades mjölk och jordbruksprodukter från Trosa, Hölö, Mörkö och Järna till Södertälje och Stockholm. I samband med den nybyggda järnvägen 1913 med station i Hölö skedde frakten allt mer per lastbil och tåg. Ejdern var den sista ångbåten som tappert kämpade vidare i våra farvatten. Den anlitades flitigt av ortsbefolkningen som skulle sälja ägg, bär och grönsaker på torget i Södertälje samt till åtskilliga månskensturer runt Mörkö.

Gustav V

Fram till 2:a världskriget fick nöjesbåtarna en allt större andel av trafiken, särskilt sommartid. I början av juni brukade Gustaf V:s stora lustjakt glida förbi med personal och utrustning för kungens

Mellan Brostugorna mot Mörkösidan.
Bilderna på sidan ur HMHF's bildarkiv.

vistelse på Tullgarn.

Även antal passerande bilar ökade vilket kunde medföra stor irritation hos en o annan bilförare när bron stod öppen. Här gällde att låta förstå brons nytta för *alla* trafikanter.

Efter 60 år hade bron tjänat ut sin roll. 1972 stod den nya fasta betongbron klar vars sträckning löper något söder om den gamla. Rester av den gamla vägsträckningen nedanför Kasholmsberget ville ortsbefolkningen ha kvar. Man kontaktade greve Bonde i ärendet och resultatet ser vi idag. Här har blivit miljöstation och längre ut en uppskattad fiskeplats.

Waltraut Neuschütz

FÖRENINGSBREV B

Kommande program 2012

Söndag 14 okt: kl 10-13.
Hölövandring. Fruängsberget vid Norrvrå. Vi samlas vid pizzerian. Ta med fikakorg. Info se hemsida.

Hembygdens helg 20-21 okt: kl 12-15
Föremål från trakten visas upp på begären ur Historiska museets magasin. Info se hemsida.

Måndag 12 nov: kl 18-20
Öppet styrelsemöte för medlemmar.

Söndag 2 dec: kl 13 efter kyrkkaffet
Film"kväll" med Gidde.
Vi visar gamla filmer, m.m..

Söndag 9 dec: kl 11-16
Julmarknad.

Kulturcentrum Kyrkskolan

Hölö-Mörkö hembygdsförening driver numera verksamheten i Hölö kyrkskolan tillsammans med Sörmlandskustens konst– och hantverksförening med stöd av ett leaderprojekt. Skolbyggnaden, lärarbostaden och verksamheten kallas nu Kulturcentrum Kyrkskolan och ska gagna hela bygden. Kommunen är snart klar med en omfattande yttre renovering av byggnaderna, men under tiden har flera intressanta utställningar visats i Gula Salen. Den senaste med namnet "Klädd" var ett lyckat samarbete mellan de båda föreningarna och visade skor, kläder och tidstypiska föremål från slutet av artonhundratalet till 1980-talet.

Från textilutställningen "Klädd".

Medlemskap i Hölö Mörkö Hembygdsförening:
I avgiften ingår Årskrönikan som skickas ut i god tid före årsmötet i mitten av mars och Sommarbladet, Höstbladet och Vinterbladet .

Medlemsavgiften: 200 kr för enskild medlem och 275 kr för familj. Pg 82 65 18-3

Hölö-Mörkö Hembygdsföreningens styrelse:

Louise Thor, ordförande	551 56145	Maj Petersson	551 57391
Lars Warg, v ordförande	668 36 09	Barbro Söderström	551 56166
Waltraut Neuschütz, sekr.	551 56330	Rasmus Eriksson	551 57812
Enar Gustavsson, kassör	551 57454	Anna Karin Bengs	551 57605
Ankie Schipper	0156 13055	Jan Lundberg	551 59118
Ivar Kraft	551 57664	Sonnie Kimsjö	550 60531
Susanne Bergholtz	551 51441		

Kyrkskolan, 15392 Hölö. 551 56170